

Jätkame Rootsi toetusel

11. – 12. septembril toimus Eestimaa Talupidajate Keskkliidus Rootsi projektide korralduskomitee koosolek koos Rootsi koordinaatori Peter Stalandiga. Peter oli terve augustikuu hoolega meie heaks tööd teinud ja esitanud SIDAle (Rootsi riiklikule välisprojektide abiorganisatsioonile) ettepaneku meie koostöö jätkamiseks aastatel 2002 ja 2003. Rootsis arvatakse, et 2004. aastal oleme me juba ühes paadis, st Euroopa Liidu ja siis jätkame juba võrdsete partneritena.

LRF (Rootsi Farmerite Föderatsioon) on otsustanud toetada kolme projekti selle aasta sügisel ja järgnevatel aastatel. Need on: ärikoolitus, liidrite koolitus ja maanaiste ühenduse tegevus. Ärikoolitust ja liidrite kooli tegevust hakkavad juhtima Talvi Järv ja Anely Pedai. Ärikoolitusele kutsutakse igast maakonna taluliidu juhatuselt 2 inimest, lisaks 4 piirkondlikku eksperti-majanduskonsulenti eesmärgiga anda teadmisi piirkondlike tulundusühingute moodustamiseks. Liidrite koolitus viiakse uuele tasandile. Liidrite Kooli lõpetanute hulgast valitakse 25 aktiivsemat ja antakse neile nn tiimijuhil koolitust. Ühtlasi kaasatakse neid ETKLi arengukava

koostamisel. Aga kõigepealt on kavas korraldada ülevabariigiline konverents kõigile Liidrite Koolis osalenutele ja koguda häid ideid ning ettepanekuid edasiseks.

Eesti Maanaiste Ühenduse ülevabariigiline konverents on plaanis korraldada 10. novembril Paide kultuurikeskuses. Konverentsi teema on "Eesti maanaine Euroopa Liidu künnisel, tema eneseteadvus ja eneseteostus". See üritus on planeeritud 200 osalejale. Räägitakse maanaiste probleemidest, eneseteostusest poliitikas, naisliikumise tähtsusest, elu võimalikkusest maal, üksikisiku positsioonist organisatsioonis ja koostööst rahvusvahelisel tasandil.

Jätkame infolehe "Kaja" väljaandmist ja koolitust maakondades. Nõusoleku nende finantseerimiseks oleme rootslastelt saanud. Meepotis on ka üks tõrvatilk – Peter teatas, et uuest aastast läheb ta LRFist ära erafirmasse nõustajaks. Loodame, et uus koordinaator leitakse sama mõistev ja arukas.

Renate Pöder
Projekti juht

Täna lehes:

- Jätkame LRFi toetusel
- Märkmeid Põhjamaade Talunike Nõukogu istungilt
- EMÜ perepäevadest Toilas
- Suve kaja
- Iirimaa meeste meelest on Eesti naised kõige ilusamad
- Üks isemoodi juustutegu
- Lühiauudised
- Ühest näitemängust
- Vanaema veerg

PÕHJAMAADE TALUNIKE NÕUKOGU ISTUNG

Augusti lõpus Rootsis Sanga-Säby's toimunud Põhjamaade Talunike Nõukogu istungil osalesid Rootsi, Norra, Taani, Soome ja Islandi talunike esindajad. Eesti, Läti ja Leedu talupidajate esindajad olid kutsutud külalisteks. Juba esimese päeva seminaride teemad olid huvipakkuvad:

- naiste sotsiaalne ja majanduslik kindlustatus põllumajanduses
- informatsioonitehnoloogia taludes
- põhjamaade talunike ühistul tulevikus
- põllumajandusühistute juhtimine
- töö talunike organisatsioonides

Mina olin esimese teema töögrupis, mida juhtis Rootsi LRFi aseesimees. Üllatuslikult oli meie grupis ka viis meest. Kõlama jäi, et töö põllumajanduses on naiste jaoks raske, samas väga oluline. Probleeme on naistel rohkem kui meestel, sest iga päev puutuvad nad kokku erinevate sotsiaalmajanduslike küsimustega: lastekasvatuse, tervishoid, hariduse omandamine, tööaja kasutamine, tervislik toitumine, puhas keskkond jne. Naiste olukord on komplitseeritud, sest neil

tuleb olla toeks talupidamises, teha pere ja laste heaks õigeid otsuseid, õpetada lapsi hindama ja armastama maaelu, olla hea ema. Samas aga tahetakse naised suruda teatud raamidesse ja arvestada nendega kui vähemusega. Konfliktide lahendamine gruppides sõltub sugupoolte tasakaalust. LRFis on naiste osatähtsus otsuste vastuvõtmisel märgatav, naised on meestele võrdsed partnerid. Naisi peaks aga rohkem olema riigiasutustes, sest nad oskavad konflikte kiiremini ja "pehmemalt" lahendada.

Talunike organisatsioonides tuleb tähtsustada iga liiget. Väga oluline on loodusvarade säästlik kasutamine ja õige jäätmekäitlus. Talutootmises tuleks kasutada rohkem ühistulisi vorme, kus iga talul on oma ülesanne ja tegevusvaldkond. Kõigest sellest kokku saab teha hea "kokteili", sest ühistöös ja koostöös sotsiaalsel tasandil on organisatsioonidel suured võimalused mõjutada ühiskonda.

Teise päeva põhiteema oli "Turg ja tarbija". On tähtis, et tarbijal oleks usaldus talutoodangu

vastu. Talunik peaks tarbijaga rohkem otse suhtlema, tegema poodides oma toodangu esitlusi ja küsitlema kaubandustöötajaid, sest nemad teavad ostjate eelistusi. Erinevates riikides suhtutakse ökoloogiliselt puhtasse toitu liiga tagasihoidlikult. Paljudes Euroopa riikides aga kulu-tatakse lemmikloomade toiduks rohkem raha kui laste toiduks. Tundub, et meil on vähem tegeletud talupidamise kui kaubamärgi tutvustamisega. Sageli peame odavalt müüma toorainet, sest meil on liiga vähe ühistegeliselt töötlevat tööstust. Sama probleem on ka Lätis ja Leedus. Tekkiski mõte luua Baltimaades talunike koostöönõukogu ja kaasata sellesse põllumajandusministeeriumide ja rahvaasemike esindajaid. Loodan, et sellega tehakse algust juba 11. ja 12. oktoobril toimival kohtumisel Lätis. Baltimaadel oli võimalus ka oma talumajandust tutvustada. Arvati, et meilki on õppida.

Mare Laande
EMÜ juhatuse liige

Eesti Maanaiste Ühenduse perepäevad Toilas

Ulvi Voolma Hiiumaalt.
Taimevaiba algus on tehtud

Esimene "kausike" salatit saab valmis
Fotod: T. Soasepp

5-aastane Eesti Maanaiste Ühendus on igal suvel korraldanud perepäevad. Seekord juulikuises Toilas. Osavõtjaid oli rekordiliselt, 190! Toila vallavanem Bruno Uustal kinnitas, et vald on aasta läbi kõikidele külalistele avatud. Külalislahkust said tõesti kõik tunda. Oru pargi perenaine Maire Uustal tegi meile põhjaliku pargimatka ja ülevaate piirkonna ajaloost. Koos peredega nautisime kaunist merd ja pidasime rannal piknikku.

Lille aiandustalu perenaine Esta Reivardt näitas lahkesti talu töid ja tegemisi. Lilled, tomatid ja kurgid elatavad ära selle pere kolm põlvkonda. Perenaine kinnitas, et kõik pereliikmed teevad oma talus tööd, 3 lapselast ka. Abitööjõudu lillekasvatuses on raske leida, lilli peab ju armastama. Esta Reivardt ütles, et enne 1992. aastat, kui taluga alustati, ei teadnud ta aiandusest midagi. Oli hoopis lüpsja. Aga näe, inimene õpib kõik ära. Muudkui loeb ja õpib ja proovib. Aiandus teeb palju üllatusi. Pühajõe Pühaoru teraviljakasvatustalust rabis kõiki suurejoonelisuse ja heakorraga. Nii palju korras hooneid ühes talus! Ja viljapõllud nii ilusad. Sinna, Benno Uustali talu jäime kauemaks. Taluües mängiti rahvapillilugusid ja Eesti näitejuhtide teatrigrupp esitas tükki "Tulek". Koolimajas tegime looduslikest materjalidest taimevaipu. Meedi Hiiloo õpetas. Lapsed tegid asju seemnetest. Maanaiste hulgas on kiiresti populaarsust võitnud "Targu Talita" retseptiveergude autor Sirje Rekkor. Tema tervisliku toitumise saladusi kuulas väga palju naisi ja lapsi. Kaks suurt silmapesukaunitähti toorsalatit sai kohapeal valmis. Ümarlauas arutasime Euroopa Liidu asju.

Toila park oli õhtul tuledes ja rahvast täis. Laululaval esinesid "Kaks takti ette" osavõtjad, "Justament" ja "Caater".

Ühisüritused läbi, vaatasime veel Ida-Virumaal ringi. Külastasime Valaste vaateplatvormi, Sillamäed, Kuremäe kloostrit, Sinimägesid, lapsed said tuhamäe otsa ronida.

Saime koju kaasa head mälestused Ida-Virumaa lahetest inimestest, perepäevade ladusast korraldusest ja mõnusad meenutused lihtsalt koosolemisest, sest seekord ei pidanud kogu aeg võistlema.

Tiia Soasepp

KOKKUTULEKUKÜSITLUS

Kui maanaistel oleks oma laul, siis millest võiksid rääkida laulu sõnad?

Janno Meldre, Toila kooli 12. klass:
Et tööd tuleb teha ja rinnaga teed murda.

Ilma Lauskvee, Muuga Maanaisteselts "Eha":
Eesti naised, tulgem kokku meie pühalt maalt! Meil on ju püha maa. Laulus peaks olema rõhk just maanaisel. Peale laulu peaks olema meil ka oma lipp ja oma laulik.

Viivi Tamm Järvamaalt:
Olgu laul leib ja lilled, õues lõhnav ristikein. Sellest on juba laulusõnu tehtud, aga mis siis.

Malle Teekivi (2-aastane Merili süles)
Raplamaalt:

Kodust,
perest,
päikesest,
lastest kodumurul.

Aldur Jeser Harjumaalt:
Maanaiste vaprustest, neil on väga palju tööd. Mehed ajavad sageli viinapudelit taga. Saarte naised on veel eriti kanged, nemad võiks ka laulus sees olla.

Leili Haavik Järvamaalt:
Naised tublid, toredad
puhkehetkel, laulu lüües,
maitsevaid salateid koos süües...

Helmi Niin Harjumaalt:
Männimets. Või kaasik. Lapsed. Ja justkui oleks kogu aeg ilus ilm. Ja ei mingit kurtmist.

Lapsed
Kristi ja Mari Randmäe
Järvamaalt:

Maanaiste tööst ja peredest ja tantsimisest ja ja laulmisest ja sellest, et nad omavahel kokku saavad ja et neil on lõbus.

Ennu Nurk Järvamaalt:
Alustada võiks vanemast ajast, siis midagi kaasajast. Ja arengust.
Huumorit peaks ka olema, kui just hümni ei tehta.
Maanaised – see on nii lai teema.

Küsitles Tiia Soasepp

Rootsi Farmerite Föderatsioon

Ester ja Kaisa

Kui Toilasse EMÜ perepäevadele jõudsimel, oli Ester Gabriel pisut ärevil, kuid heatujuliselt saabuajaid tervitamas. "Ester, kuidas te küll nii suure üritusega hakkama saite?" küsisime. "Kõik panin tööle, mis muud." Varsti märkame teda Ida-Viru MÜ tegevust tutvustavat stendi sättimas. Tuul kipub pilte lennutama. Siis räägib ta noorukese laulumehega, kes end esinemiseks häälestab. Siis jookseb ta koolimajja, juhatab külalisi, räägib Maie Paasiga, kes kokkutuleku avamise eest vastutab, põikab Kaisa Paalo juurde registreerimislauda ja loeb külalisi kokku. Siis on ta mõnda aega kadunud ja kui välja ilmub, on ta teksad seeliku vastu vahetanud ja Ida-Viru Maanaiste Ühenduse esinaisena avakõneks valmis.

Pärast pargiretke nägime Estrit taas. "Mis siis sina vahepeal tegid?" uurisime. "Teate, rahvast on nii palju, et ma võtan Harjumaa naised oma koju õomajale. Pooltega neist olime kevadel Austria-reisil ja saime sõpradeks. Proovin kah seda kodumajutust. Praegu käisingi kodust läbi, saatsin lapsed vanaema juurde. Lõin platsi puhtaks." Estril peres on 2 last, Maria (23) ja Artur (14).

Piknik mere ääres oli mõnus. Otsisime põnevaid kive ja uurisime pleekinud ja lainetest lihvitud kände ja ronte. "See seal on ühe silmaga pulli nägu," ütles koolipoiss Kristjan. Küll tema juba teab, alatasa ta ju laudas toimetab.

Lille aiandustalus oli Ester ja Kaisa saatjatena kaasas. Nad tunnevad väga hästi kodukandi

inimesi. Sealgi selgitasid: "Selle talu lapsed proovisid ka mujal töötada, lõpuks on kõik tagasi. Maal on kõige parem, kuigi kulub jõudu, energiat ja tervist."

Koos vaatasime Kaisa taimeaeda ja pooleliolevat koduehitust. Peenardel polnud rohulibletki. Ester kiitis Kaisa töökust ja rääkis, mis Kaisal kõik veel plaanis on. Kaisa teeb käsitööd. Värvib taimedega lõnga ja koob imelisi kampsuneid ja kangastelgedel linikuid ja müüb neid. Istikuid ka. Öhtul lauluväljakul "Kaks takti ette" kontserdil sättisime endid algul üsna esiritta, siis ikka kõrgemale ja kõrgemale mäenõlvakule. Lõpuks jätsid detsibellid meid rahule. Muusika pani seal "ohutus kauguses" meidki jalaga takti põntsumata, puusi nõksutama, näppu viskama. Estril kukkus see veel eriti hästi välja. Ta juba on selline temperamentne. Tõdesime, et suur hulk politseinikke tegi olemise meeldivalt turvaliseks, sõime tuutust friikartuleid ja hakkasime pimeuse saabudes jalgsi läbi Toila "kodumajutusse" vantsima. Ester ja Kaisa teadsid igat väikest otserada, teadsid kõike Toila elanikest, kultuuri-loost, suvitajatest, minevikust, olevikust ja tulevikust. Teretasid kõiki vastutulijaid. Meri kohises kalda all, valgused ja varjud vaheldusid soojas öhtus ja oli nii müstiline olemine. Kui me arvasime, et lapsed jäävad püstijalu magama, tuli Estril mees Jüri meile äkki autoga vastu ja vähendas jalavaeva. Ester ja Jüri on õppinud ühes klassis.

Neil on ilus kodu, külast väljas, viljapõld lausa akna all. See on Jüri isa kodu. Ta oli Siberis, ka Jüri sündis Siberis. 1963. a said nad vormistada Toilas ametlikult oma kodu kahe toa tagasiostu. 1988. a saadi hakata kogu maja remontima. Majaraamat näitas, et majas on olnud sisse-

kirjutus 147 inimesel! Üle 120 aasta vanune maja on nüüd kodune, omanõuline ja ruumikas: 2 suurt palkonit mõnusa korvmööbliaga, avar köök – kokku 11 ruumi. Öhtul asemeid tehes teatas Ester, et tal on 25 patja, hätta selle kodumajutusega ei jää. Talul on 104 ha maad, 33 ha metsa. Abikaasa Jüri kasvatab teravilja, Estril hooleks on köögivilja. Köögivilja ja kartuli müüvad nad ümberkaudsetes suuremates ettevõtetes. Toila sanatooriumile müüvad nad kooritud kartulit. Neil on olemas koorimismasin ja selline äri on tulus.

"Ester, kas sa peale koerte ja kasside loomi ei pea?" küsis Aime. Kaisa puhkes naerma: "Ester kardab paaniliselt lehma!"

Lustakaid lugusid oma elust Ida-Virumaal jätkus Estril ja Kaisal kauemaks.

Hommikul ärkasime vara. Igast toast ilmus uniseid nägusid. Aga Ester oli tõusnud veel varem ja askeldas rõõmsatujuliselt. Pajatais putru oli valmis, kohv kutsus. Ise oli ta kohe-kohe minekul, jagas veel korraldusi ja õpetusi, kuhu, millal, kuidas peame minema kokkutuleku teisele päevale ja oligi läinud.

Ka teise päeva tegevused edenesid tempokalt. Estril märkas taas Pühaoru teraviljakasvatustalu õues puuriida taga. Ta käis korraks lõõskava päikese eest varju otsimas. Kokkutuleku rahvas vaatas - kuulas parajasti hiirvaikselt näidendit "Tulek". Ester lehvitab endale paberimapiaga tuult näkku ja sosistas:

"Oh kui hea lahe." Küllap oli Estril korraldus- ja vastutuspinge möödas. Poole tunni pärast algas kõigil ju minek. Koju.

Tiia Soasepp

SUVE KAJA Järvamaa naised külapäevadel

Järvamaa V Külade Päev oli Koerus 4. augustil. Palju inimesi tuli Türi ja Ambla vallast, aktiivsemad külad olid Käravete, Laupa, Türi-Alliku, Kalitsa jne. Päevakava oli pikk ja huvitav, ka laste jaoks. Staadionil lastetelgis mängisid ja joonistasid lastega Koeru Lastepäevakodu loomadeks kostümeeritud kasvatajad. Pargis sõidutas lapsi hobusõiduk. Lapsi jätkus esinema, sportima, ekskursioonidele ja moedemonstratsioonile. Lastelaadal kaubeldi pirukate, omavalmistatud kaartide ja käsitöödega ning degusteeriti juustu kastmetega (Sõrandu küla). Koigi, Lehtse ja Koeru valla laste joonistused teemal "Minu unistuste töö" olid välja pandud koolimajas.

Kõnekojas räägiti külvaväime rollist. Omavahel arutasid päevateemasid külade ajaloo uurijad. Peoplatsile olid üles riputatud külades meisterdatud lapid, sel aastal oli neid 15. Lapikesed suuruses 25 x 25 cm on valmistatud erinevates käsitöötetehnikates ja neid on valmistatud juba 5 aastat. Staadionil kujundasid külad oma platsi. Paremad olid Laupa küla makett maastikul koos remonditava Pärnu teega ja Käravete küla oma järvesilma kujutisega ja kauni siidilipuga, mille keskele oli tikitud pihlakobar. Oma-pärane oli Metsla külaplatsi kaev, mis sümboliseeris puhast loodust ja

külaelu selle ümber.

Müüdi omatooteid: Kalju Soomeri vitspunutisi, Türi-Alliku Käsitöötoa käsitöid, klaasikoja tooteid Karinult. Parima talutoote eest pälvisid tunnustuse Aime ja Vello Kallandi Jürimardi talust. Nad pakkusid juustu, jogurti ja koduõlut.

Moedemonstratsioonil esitas Türi-Alliku Käsitöötuba linaseid ja villaseid rõivakomplekte. Kudumeid koos peakatetega demonstreerisid Koeru neid. Põnev oli Sirje Kriisa ömmeldud kleit meeste lipsudest.

Osaleti kombineeritud teatejooksus. Elevust tekitas ragulakaga vana panni pihta laskmine.

Anne Vitamiin OÜ tegi 550 portsu maitsvat suppi. Aga õhtune pargipidu jäi vihma tõttu ära.

Tundub, et ükski valla- ega külaüritus ei möödu maanaiste abita. Seekord võime nimetada Järvamaa MÜ liikmeid Milvi Grünmani, Elfriede Oloneni, Kaie Altmetsa, Aime Kallandit ja paljusid teisi.

Helvi Kerem
Järvamaa MÜ

SUVE KAJA

Maanaised Valgamaal

Suur suvi on möödas ka Valgamaa naistel. Ilus suvi võimaldas hästi puhata ja uuteks tegemisteks energiat koguda. Algavaks hooajaks on märksõnad maha pandud:

- rahvusvahelise maanaiste päeva tähistamine
- koostöö Valgamaa Kodukandi Ühendusega
- organisatsiooni tugevdamine, uued liikmed
- tugev maapere
- koolitus
- koostöö erinevate naisorganisatsioonide vahel

Seega on algamas teadmisi, meelelahutust ja uusi võimalusi pakkuv hooaeg. Kavas on kohtumisi riigikogulastega, ministeeriumide esindajatega ja kodukandi huvitavate inimestega. Jätkub koolitus naiste meelisteemadel: tervis, kodukultuur, seadusandlus, lastekasvatus, sotsiaalsed probleemid jne. Kestab osavõtt Lõuna-Eesti naisettevõtlast edendavast projektist "AITÜMA" ja koostöö Valgamaa Äriinfo keskusega. Nende abiga on võimalik oma kauneid käsitöid turustada kohalikel laatadel ja välismaal. Selles osas on eriti tublid olnud Lüllemäe, Karula ja Otepää kandi naised. Koos tehes ja olles muudame rõõmsamaks ja kaunimaks iga päeva oma elust.

Kersti Sirel
Valgamaa MÜ

Tartumaa naisseltsid käisid hiidlastel külas

Hiiu maal olime kaks ilusat päeva augustis. Tegime saarele ringi peale. Pikemad peatuspaigad olid Kärklase ja Kõpu. Käisime tuletornis. Kärklase nägime arteesia kaevusid ja külastasime muuseumi. Vaatasime ka Pühalepa ja Reigi kirikut ning Tobiase sünnikodu. Imestasime, et üle poole Hiiu maad on kaetud metsaga ja et üks vana väike villavabrik on käigus praegugi. Õhtul oli kohtumine Hiiu maad naisseltsidega. Saime palju huvitavat teada saare ajaloost. Selle eest suur tänu meie toredatele giididele. Selliseid sõite, kus saame nii põhjalikult tundma õppida meie väikest kodumaad, ootame veel.

Helve Leppik
Laeva Maanaiste Selts

Talupäevadest Jänedal

Talupäevad Jänedal juulikuu viimasel nädalavahetusel olid juubelihõngulised – ikkagi juba kümnendad. Sellel aastal oli tõesti tunda, et talupäevad ja talupidajad on siiski omavahel seotud. ETKL oli selleks ka tublit tööd teinud. Talupäevad algasid taluliitude ja teiste ETKL liikmesorganisatsioonide rongkäiguga, kõige ees kaarik keskliidu lipuga. Enamus maakondade taluliitused, Eesti Erametsaliit ja Eesti Maanaiste Ühendus olid rongkäiguks tõsiselt valmistunud: kes oli valmis saanud oma lipu, kes embleemi, kes ühesuguse riietuse. Rongkäigu lõpetas EMÜ esindus, pooled naised kenasti rahvariietes. Toredaks traditsi-

ooniks võib kujuneda ühislaulmine avamisel, mida tänavu esmakordselt katsetati. Taluhõngu oli tunda talutoodete tänaval. Iga aastaga on talutoodete pakkujaid lisandunud, aga ikkagi on müüjaid vähevoitu. Kuna loodus (ega äri) tühja kohta ei salli, siis kipub tõelise talutoodangu vahel olema ehteid, kreemitopse jms. Talutoodete tänaval kõndides mõtlesin, et nii sageli kurdetakse rahapuuduse üle. Raha saamiseks on üks lihtne tee – tuleb midagi müüa. Kui käsitööd ei tee, mesilasi ei pea, küpsetada kah ei oska, siis hernekaunu või tikreid jõuaks ikka korjata ja talutänaval maha müüa ja vähemalt sõidukulud Jänedale katta. Selle tänav müügi-kohtade eest raha ju ei küsita. Talupäevadel on veelgi võimalusi maaelu ja oma talutoodangu tutvustamiseks. Neid tuleks rohkem kasutada. Ainult talupidajatele mõeldud ettevõtmine oli ETKL esimehe vastuvõtt Musta Täku Talli lakas, kus käis ka peaminister Mart Laar abikaasaga. Lisaks ETKL huvitavale slaidiprogrammile kaunistate taludest pak- kused meelelahutust Rütterite pereansambel Harjumaalt ja Harju Talu- liidu näitetrupp.

Tiiu Soans
EMÜ esinaine

Tudu Maanaiste Selts "Loit" sai 70-aastaseks

Seltsi juubelitepeol Foto: H. Ploom

Juubeliks valmis kollektiivse tööna suur varrastel kootud seinavaip, mis kujutas Eestimaa kaarti. Tudu käsitöötare oli väljas naisseltsi viimaste aastate käsitööde näitus, lisaks Tudu Põhikooli õpilaste tööd. Naisseltsile anti üle maavanema tänukiri. Palju rõõmu valmistasid head sõbrad ja naaberseltside esindajad, kes meid meeles pidasid. Juubelitepeol laulis kaunikõlaline Oonurme segakoor, mängisid Tudu pasunapoised, võis õppida punuma võrkkilke, kududa rahvarõiva vööd, vaadati laastu- punutisi jne. Löödi tantsugi.

Seltsi liikmetele tehti ilus kingitus – reis mööda Eestimaad. Tudu naisselts taastati 1989. a. Tegutsema on jäänud 14 tublit käsitöö- tegijat, kellele selts juubeli puhul ka tänukirjad andis. Ella Käärile, Velly Ploomile ja Ulda Soosaarele omistati auliikme nimetus ja kingiti hõbesõlg. Seltsi naisi on ühendanud põhiliselt huvi ja armastus käsitöö vastu. Meie naised töid on olnud isegi Soome ja Rootsi käsitöömessidel. Meil on oma tiktud lipp ja ka rahvarõivad tegime ise. Eelmisel aastal avas ukse Tudu käsitöötare - muuseum. See on nüüd seltsi kooskõitise kohaks. Aja- loolised esemed ja vanad käsitööd muudavad tare romantiliseks ja huvitavaks ka laste jaoks. Seltsi tegevusel on uusi suundi. Kevadeti korraldame taime- ja käsitöölaua. Talvel on kavas kirja panna Tudu talude ajalugu, talletada eakate tudulaste mälestusi, uurida sugupuid. Muidu ei saagi lapsed teada, kuidas siinmail elati ja töötati.

Helve Ploom
Tudu Maanaiste Seltsi esinaine

SUVE KAJA

140 aastat eestlust Krimmis

Krimmi lapsed Simuna kihelkonna rahvariites koos oma eesti keelt õpetanud õpetajatega

Foto: I. Lausvee

Lääne-Virumaalt olid Eesti suvepäevadel (8. – 10. september) Ukrainas Krimmis Beregovojes Juhan Kunderi Selts, Kadrina Rahvamaja segakoor ja Muuga Maanaisteseltsi segarahvatantsurühm "Eha". Suvepäevad avati mälestusjumalateenistusega Beregovojes surnuaial. Samal päeval avati näitus eestlaste elust Krimmis, väljas olid eksponaadid Krimmi Etnograafia Muuseumist ning kunstnik Valeri Kikkase maalid. Avakontserdil esinesid kollektiivid Tallinnast ja Lääne-Virumaalt, kohalikud lapsed ja Kiievi eesti naiskoor "Sõleke". Esinesid ka suvel Muugas eesti keele õppelaagris olnud Krimmi lapsed Simuna kihelkonna rahvariites (kingitus Muugast). Lapsed laulsid eesti keeles ja nende esinemine võeti väga soojalt vastu. Kohtusime ka tänulike lastevanematega, kelle lapsi me suvel võõrustasime. Teisel päeval korraldati meile ekskursioon Krimmi lõunarahvadele. Õhtul andsid meie tantsijad koos Kadrina Rahvamaja segakooriga ühise kontserdi. "Läänemere" tantsu esitamise ajal hakkas rahvas kaasa laulma. Ka seltskondlike tantsudega tuldi kohe kaasa. Eestlasi oli sinna küll igast ilmakaarest kokku tulnud. Kolmandal päeval külastasime Krasnodarka küla ja Aleksandrovka kooli. Krasnodarkas elab 50 eesti peret ja umbes 40 inimest räägib eesti keelt. Harjumatus kuumuses esinesid meie lauljad, tantsijad ja lõõtsamees Ants Habakukk lausa keset küla. Samal ajal panid meie seltsi nobedad liikmed üles kangasteljed sealsete eestlaste jaoks. Meil oli kaasas 30 m lõime, mis ka kohe pakule aeti ja niide pandi. Kudumisega võis kohe algust teha, sest Krimmi lapsed õppisid seda Muuga laagris. Kangasteljed annetas OÜ Mariti juhataja Silvia Rannaste. Osa grupid külastas Aleksandrovka kooli, mis on ehitatud 1200 õpilasele, kuid praegu on koolis 500 õpilase ringis. Nendest 60 on eesti peredest, kuid eesti keelt lapsed enam ei räägi. Klassiruumi köetakse buržuiakadega, sest kogu koolimaja kütta ei suudeta. Koolis õpib palju erinevaid rahvusi, iga rahvuse ajaloo ja kommete kohta on kogutud informatsiooni. Seal on tore nurgake ka Eestimaast. Külakostiks viis Muuga Maanaisteselts "Eha" Krimmi Eesti Seltsile pärlpõimes vaiba tuuliku kujutisega ja tütarlaste rahvariivad, Juhan Kunderi Selts kinkis rahvariivad poistele.

Ilma Lausvee

Muuga Maanaisteseltsi esinaine

Põhja-Eesti rahvas käis Lõuna-Eestis

Metsamoor haldjaga

Foto: Ü. Rink

Harjumaa külavanemad, turismitaludega tegelejad ja maanaiste ühenduse liikmed käisid ühisel õppereisil Metsamoori Perepargis ja Mesilinnu turismitalus. Pikal bussisõidul ei lasknud taluliidu esimees niisama tukkuda, vaid selgitas, mis on ühistu ja ühistegevus. Liikumise Kodukant uudiseid rääkis Sirje Vinni. Külaliikumise käegakatsutavat tulemust nägimegi Karula Rahvuspargis, kus oli hea viidasüsteem, külade sildid ja palju kiikesid. See töö tehti enamasti talgute korras, ikka nii, et naised laulsid ja mehed ehtasid.

Metsamoori Perepargis Antsla vallas tutvusime taludevahelise koostööga maaturismis ja looduslähedase elamisviisiga. Turistide ja lastelaagrite vastuvõtmiseks tehakse koostööd seitsme talu vahel. Tegemist on Eesti esimese talude teemapargiga. Perepark kasvas välja Kaika maanaiste ühest arenguprojektist. Seitsme talu vahel on sõlmitud koostööleping. Koos käiakse vähemalt kord kuus, peetakse plaane, jaotatakse tööd ja otsustatakse rahaasju. Metsamoori Kodu Veetka talus võttis meid vastu külalislahke ja särasilmne perenaine Irje Karjus. Linnatüdruk Irje otsis abikaasa Andyga oma perele pesapaika. Selleks osteti "pärpõrgus" endine talukoht viie ja poole hektari maaga. Loodusturismiga on nad tegelenud kolm aastat ja nüüd tullakse juba päris hästi toime. Sealjuures on perenaise sissetulek üle eesti keskmise. Õelge veel, et maal pole tööd. Metsamooril on veel palju ideid. Metsamoori püstkojas pakuti meile kartuli-tangu putru, võilillemet, ürdikaraskit, sõira ja Metsamoori Pagarikoja leivaahjus küpsetatud õnneleiba.

Saarijärve talus on Metsamoori Kaanikoda. Seal kasvatatakse juba ammust ajast apteegikaane. Peremees mõõtis meie kõikide energiavälju ja kohe oli selge, keda kaaniravile jätta. Järvemudas elavad kaanid raviks ei sobi.

Viimasena külastasime Mesilinnu turismitalu Otepää lähedal. Eest leidsime talumuuseumi, motelli ja salooni ühekorraga. Perenaine Külli Nilender jutustas, et varem tegelesid nad mööbli restaureerimisega. Nüüd peetakse loomi ja teenindatakse turiste. Ehitus- ja kujundustööd tehti oma kätega. Antiikmööbel ja vanad asjad loovad meeleolu. Palju on kasutatud vahvaid leide metsast ja ümarpuitu. Rödu tugipostideks on haralised männitüved. Tundus, et Mesilindu on kokku veetud kõik Eestimaa vesikivid. Käsitsi valmistatud trepp ülakorrusele kannatab välja mitme inimpõlve jala-asted.

Sain palju ideid, mida oma Kivisaare ratsatalus rakendada. Korraldan ju Aegviidus ratsa-, jalgsi- ja jalgrattamatku, koolivaheajal lastelaagreid. Otsin ja leian üha uusi õppimisvõimalusi, praegu õpin lisaks veel giidiametit ja Türi Tehnika ja Maamajanduskoolis hobusekasvatust.

Ülle Rink

Harju MÜ

SUVE KAJA

Palasi rahva head ja halvad uudised

Ühes väikeses külas Lääne-Virumaa idaserval on 50 elanikku, kelle keskmine vanus on 32 aastat. 5 aastat tagasi otsustasime naistega ise oma elu huvitavamaks muuta. Saime mehedki kampa ja hakkasime koos oma küla ilmet kujundama. Nüüd on meil muru niidetud, valmis saanud külalplats, oleme istutanud pargi, pannud paika küla värava. Teeme palju ühisüritusi. Sellel aastal hinnati meie küla I preemia vääriliseks maakonnale "Ilusa küla" konkursil.

Sellel suvel lõi meie elu sassi 16. juuli torm. Sellist katastroofi ei mäleta isegi eakaimad inimesed. Meie kandi kõige ilusamad metsad on hävinud. Head seene- ja marjakohad on tundmatuseni muutunud. Pärast tormi on põlismetsadest jäänud vaid tüükad ja pahupidi pööratud juurikatega räsitud puud. Tudu järve turbase kalda on torm kahekorra keeranud. Ka sitked rabamännid ei pidanud tuule jõule vastu. Noored kuusikud ja kaasikud on loogas nagu vibud. Naabrite õues 100-aastaselt tammel on

vint peale keeratud. Need oksad, mis enne vaatasid maja poole, näevad nüüd teel toimuvat. Kannatada said elektri- ja telefoniliinid. Betoonpostid on murdunud või hoopis maast välja kangutatud. Kaks nädalat ei olnud elektrit. Septembri keskpaigaks polnud telefoniside veel taastatud. Lisaks suurele materiaalsele kahjule on meie kandi üldilme aastakümneteks moonutatud. Inimesed on siiski toibunud ja oma igapäevase elurütmi jälle kätte saanud.

Palasi küla 5 elanikku käisid suve lõpul lõõgastumas bussireisil Horvaatias. Soe meri, lõunamaine päike ja Euroopa ilusaimad rannikualad mõjusid meile hästi. Paljukuuldud sõjast me jälgi ei näinud. Suureks üllatuseks nägime, et istutati kapsaid. Varsti valmib teine kapsasaak.

Mailis Saapar
Lääne-Virumaa MÜ

lirimaa meeste meelest on Eesti naised kõige ilusamad

Nii arvasid lirimaa jalgpallifännid, kui nad Tallinnast tagasi jõudsid ja ajakirjandusele oma muljeid jagasid. Jalgpall on Eesti lirimaaale tuntuks teinud ja Inglismaa jalgpalliklubis mängiv Mart Poom on sellele tublisti kaasa aidanud. Selle aasta Eurovisioonist aga lirimaaal suurt ei räägita, sest mis seal salata, tulemus ei vastanud ootustele. Oma laulus on nad pettunud ja pealegi sai mingi Eesti esikoha. Ometi on iirlastel Enya, Sinéad O'Connor, Westlife, Chris de Burgh, U2... Et iirlased suur laulurahas on, peab paika küll. Nädalavahetustel kostub igast pubist elavat iiri muusikat, see on väga kaasakiskuv ja iirlased naudivad seda koos õllega. See, et iirlane 7 päeva nädalas pubis käib, pole mingi ime, pigem nende elustiil. Eelistatakse kohalikku õlut. Vanemad inimesed on truuks jäänud maailmakuulsale Guinnessile, noored eelistavad heledaid õllesorte.

Perekonnad on lirimaaal suured. Vanemal generatsioonil on peres 8 kuni 10 õde-venda, noortes peredes on tavaliselt 4 kuni kuus last. Küsimusele, miks pered nii suured on, ei osatud vastata. Nii on lihtsalt alati olnud, pealegi on abort riigis seadusega keelatud. See on iirlastele probleem, ajalehtedes on aborditeema vähemalt korra nädalas. Naistel tuleb aga hädareise teha Suurbritanniasse. Iiri pered on väga ühtehoidvad. Üksteist aidatakse, käiakse tihti külas, helistatakse, kohtutakse pubides.

Oma koolisüsteemi üle on nad uhked. Lapsed lähevad kooli juba 5-aastaselt, alguses on nn mängukool. Igal koolil on oma

koolivorm. Koolid on eraldi tüdrukutele ja poistele. Millegipärast on lastevanemad segakoolide vastu. Lapsed peavad kõik koolitükid iga päev ära tegema, sest tunniplaanid kui sellist ei ole, õpetaja valib vajalikud tunnid ise. Lapsed viiakse kooli tavaliselt autoga. Need perekonnad "taksojuhid" on enamasti tublid pereemad ametinimetusega full-time mother ehk täiskohaga ema. Kui aga naised on liiga kaua ennast ainult perele pühendanud ja sellest tüdinenud, siis võtavad nad sõbrannad kokku ja lähevad pubisse lõbutsema või sõidavad hoopis mõneks ajaks laia maailma oma meestest ja lastest kaugel.

Tundub, et aega on iirlastel ka, sest kokkulepitud ajast tund hiljem kohale tulla on juba hea näitaja. Mind üllatas, et iiri keel, teine riigikeel inglise keele kõrval pole üldsegi populaarne. Vähe on piirkondi, kus seda keelt räägitakse.

lirimaa on väga kaunis maa. Suvel eriti. Aga sinna võib minna ka oktoobris, veebruaris või märtsis. Siis on majutushinnad odavamad ja vaatamisväärsused pole nii ülerahvastatud. Julgen seda soovitada, sest töötasin ise lirimaaal ühes majutusettevõttes ühe aasta. Osa minu südamest jäi toredate, humoorikate ja äärmiselt abivalmiste iirlaste juurde, kuid mis teha, kodu on ka kallis.

Anely Pedai
ETKL

Üks isemoodi juustutegu

Meie talu (Urga etnograafia ja käsitöö talu Harjumaal) külastasid sakslased, kes väga lahkelt ja suure usinusega rääkisid-näitasid, kuidas neil vanasti (enne ja peale sõda) taludes juustu tehti. See oli isemoodi ja lihtne ning juust sai ruttu valmis. Seda juustu tehakse südame ja maitsemise abil, nii et ei mingit retsepti ega kaalumist. Kogu töö tuleb teha kätega, käte soojus hoiab kohupiima ühtlaselt soojana.

Võta kohupiima, vääna see tugevalt välja nii, et kohupiim jääks hästi kuiv ja purujas. Sega sellesse soola. Sõtku kuni sool imendub. Nüüd võid lisada küüslauku, sibulat, pipart, köömneid, paprikat või mida iganes. Sõtku jälle, kuni maitseed imenduvad. Ära unusta kogu aeg maitsemast!

Pane pann sooja ja või pannile sulama. Nüüd lisa kohupiimamassile söögisoodat. Esmalt üks supilusikatäis. Sõtku tugevasti kuni sooda imendub kohupiima. Sooda lisamist ja sõtkumist jätka seni, kuni mass meenutab eilset kartuliputru. Lase soodal umbes 5 kuni 10 minutit kohupiimas tegutseda. Kontrolli, kas pann on tuline ja või sulanud.

Pane valmis juustuvormid. Mina kasutasin võitoose. Tõsta veidi käärinud mass pannile. Puulusikaga pidevalt surudes sulata massi seni, kuni see meenutab äsjaklopitud kartuliputru või hästi paksu kondenspiima. Vala mass vormidesse.

Panni põhja jääb krõbe koorik. Kui võid oli parasjagu, siis eemaldub see kergesti. Koorik keera rulli, vala peale majoneesikastet. Maitseb hästi! Kui kohupiimamassi on rohkem kui pannile mahub, sulata mitu korda. Iga pannitäie järel eemalda koorik ja sulata uus või. Kui kohe alguses jagada kohupiim erinevatesse kaussidesse ja neisse sõtkuda erinevaid maitseaineid, saad ühe juustuteoga mitu erineva maitsega juustu. Kohupiima hulk pole oluline, järelkult võib teha ka väga väikese juustu. Siis alusta sooda lisamist teelusikaga ja kasuta väikest panni. Igal juhul peab kohupiimamass katma panni põhja.

Head katsetamist ja maitsemist!

Hilda Rütter
Harju MÜ

Ühest näitemängust

Maameeste kankaan Foto: L. Vahemäe

Olen nii mõnelgi korral rahvamajades kohalike näiteringide esinemisi jälgides mõelnud, et...et ... ega ikka suured tunded vaatajani ei jõua, kui "temake" soravalt teksti ütleb, aga "tema" iga sõna järel pausi teeb ja pingsalt meenutab, kuidas see armastuse avaldamine käib. Meeldiv üllatus tabas mind ja ilmselt teisigi Jänedal talupäeval ETKLi esimehe vastuvõtul viibinutest.

Harju Taluliidu näitetrupp esitas A. Kitzbergi "Surnute kättemaksu". Etenduse puhul sobis kõik: aeg ja põhjus (talupäevad), koht (talli lakapealne), heatahtlik publik, näidendi valik, meeleolu.

Et üheks tegelaseks oli näitemängu kirjutaja, kes pidi teksti ette ütlema, siis olid lõbusad needki kohad, kus näitlejatel "tekst meelest ära läks". Ja see lust, millega kogu tükk ette kanti! Isegi tantsud olid vahepaladeks ära õpitud. "Maameeste kankaan" näidendi ja ühtlasi esimehe vastuvõtu lõpus sai lausa marulise aplausi osaliseks. Näitlejateks olid taluliidu töötajad: esimees, konsulendid, raamatupidaja ja erialaseltside juhid – need, kes tööpäeval teevad tõsiselt tööd ja talunike pidupäeval püüavad anda maksimumi nende kordaminekuks. Kaks esinejat olid maanaiste ühendusest.

Leida Vahemäe
Harju MÜ

Teated ja reklaam

LÜHIUUDISEID:

Mul pole midagi, aga naabritel pole sedagi

Nii ütleb üks õige eestlane ja kohe hakkab kergem. Nii ütlesin minagi, kui oma kartulisaagi kokku arvasin. Kevadeks oli kartuleid liiga palju üle jäänud. Otsustasime sellel aastal poole vähem kartuleid maha panna. Mõeldud – tehtud. Aga jaanipäevaks oli pool põldu muutunud järveks, mille peal ujusid pardid ja sees püherdasid metsesad. Tegin väikese arvestuse ja leidsin, et häda pole midagi – müügiks küll ei jätku, aga oma pere ja lähemad sugulased saab üle talve pidada. Muldamist mudas muidugi teha ei saa, aga ega umbrohi vees ka kasva. Ehmatas tuli siis, kui värsked kartulid kuidagi auklikeks osutusid. Lähemal vaatlusel tundsin, et keegi kartuli sees vaatleb ka mind väga teraselt. Iga teise kartuli seest vahtis punase pea ja pungis silmadega traathari. Ruttu väike arvestus ja... sugulased kartulisaaajate nimekirjast maha. No oma perele peaks ikka jätkuma! Aga võta näpust. Tänaseks on selge, et ainult poole seemnest sain tagasi. Üks meie naabritest pani 10 korvitäit maha ja kogu saagist sai tema pere ainult ühe korra süüa. Ilmselt peavad sellel aastal paljud meie külas minema alternatiivtoidule.

Tiiu Soans
Järve talu perenaine

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 0 604 1783, e-post etkl@online.ee

toimetus – **Tiia Soasepp**
Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 0 604 1104
fax 0 604 2499
e-post v.ilves@online.ee

kujundus – **Anne Kõll**
Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 0 604 2177

Vanaema veerud

Tegelased: vanaema ja lapselaps Valdo

3-aastane Valdo vanaemale:
"Sina, vanaema, teed nii palju nalja, et mina olen sinust naljane."

Vanaema: "Sa oled nii varajane poiss, tõused vara üles."
Valdo: "Ei ole varajane, olen kolmene!"

Vanaema: "Võtame aiast murulauku ka."
Valdo näeb murulaugu mätta kõrval astilbe punaseid varsi ja ütleb: "Ma korjan siit ketšupilauku."

Vanaema ja Valdo vaatavad televiisorist tormikahjustusi, puud

on puha maas.
Valdo: "Hea, et puud pikali on, kergem puult marju korjata."

Vanaema: "Nüüd laseme leiba luusse."
Valdo: "Kas leiba luusse lastes peavad silmad kinni või lahti olema?"

Vanaema ja Valdo kohtavad kohvikus tädi, kes ütleb, et Valdo on isa moodi ja teada, kust need valge peaga poisid tulevad.
Selle jutu peale kostab Valdo: "Mina tulen Pärnust."

Vanaema Tiina

Juhatuse liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON
Tiiu Soans	Oru side, Harju mk	75103	0 607 9215, 056953743
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	048 55 203, 055 48 348
Reet Länkur	Türi-Alliku, Järva mk	72201	038 57 277
Mare Laande	Suislepa, Viljandi mk	69703	055617697
Eha Kotov	Lüllemäe, Valga mk	68101	076 79 933
Tiiu Sarv	Tabivere, Jõgeva mk	49101	056 637 256
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	078 59 235, 0252 97 530
Ille Kivistu	Pühalepa, Hiiumaa	92301	046 94 584 052 68 557
Tiiu Sommer	Uulu side, Pärnu mk	86502	044 33 296, 050 89 266
Liia Tähiste	Linnamäe, Lääne mk	91001	047 95 492, 050 94 207
Ludmilla Näalik	Tahula, Saaremaa	93826	045 53 330, 052 02 630
Heljo Viilip	Laada 8-58, Rakvere	44310	032 43 020
Ester Gabriel	Toila, Altküla, Ida-Viru mk	41702	033 69 615, 052 48 745
Ülle Talv	Laeva, Tartu mk	60601	074 98 300, 052 81 793
Ulvi Ajalik	Jaama 69, Põlva	63308	079 92 928, 051961309